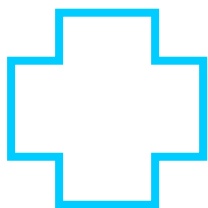

**Univerzální
sourozenectví:
Smíření s Bohem, s
člověkem a s přírodou**

Učební list 12

Univerzální sourozenectví: Smíření s Bohem, člověkem a přírodou

---

Z pramenů

Všichni tvorové jsou bratři a sestry

A. Úvod

E. Praktické využití

B. Přehled

F. Odkazy na literaturu

C. Informace

1. Nejstarší zprávy

2. Pokus o výklad

- 2.1. Užitečnost, symbolický význam
a vnitřní svatost všech stvořených věcí
- 2.2. Jednota tvorů
- 2.3. Vztah ke Kristu
- 2.4. Solidarita a trvalost (trvání).

D. Cvičení

Všichni tvorové jsou bratři a sestry

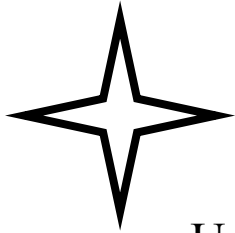

„Když František někde našel pohromadě mnoho květin, kázal jim a povzbuzoval je k chvále Pána, jako by to byly rozumem obdařené bytosti. Tak připomínal osetým polím i vinicím, kamení i lesům, bublajícím potůčkům i zeleni zahrad, zemi i ohni, vzduchu i větru Boží lásku a napomínal je k radostné poslušnosti.

Všechny tvory také nazýval bratry a sestrami, a tak vnikal pro jiné nezvyklým, ale jedinečným a hlubokým způsobem srdcem do tajemství tvorů. Dospěl totiž už ke svobodě a slávě Božích dítek.“

(1 Cel 81)

Univerzální smíření

Když pomyslíme na to, co strašného vidíme a co se děje, je nám jasné, že je dnes nutné univerzální smíření, zahrnující i přírodu:

- * Asi 40000 dětí umírá denně na následky podvýživy. Mnohé z nich byly nad to oslabeny jedovatým životním prostředím.
- * Miliony dětí žijí na ulici. Není malý počet zemí, kde takové děti považují za „znečišťování životního prostředí“ a proto je policie nebo polovojskové síly „odstraňují“.
- * Jak se domnívá bývalý generální sekretář OSN Butros-Butros-Ghali, příští světová válka by mohla být vyvolána bojem o pitnou vodu.
- * Mnohé bohaté země odvázejí svůj jedovatý odpad do chudých zemí, kde bez náležitých bezpečnostních opatření zatěžuje životní prostředí a ohrožuje zdraví obyvatelstva.
- * Ozónová vrstva, která jako obal chrání zemi před škodlivými paprsky, je stále odbourávána především plynnými exhaláty z průmyslu a aut. V Austrálii, na Novém Zélandu, v Chile a Argentině jsou už dnes lidé, rostliny a zvířata ohrožováni na zdraví, např. se objevuje masový výskyt kožní rakoviny, nebo slepota volně žijících zvířat, jako jsou zajáci a ovce.
- * CO₂ a jiné „skleníkové plyny“ přispívají ke stálému oteplování země. Led na pólech se rozpouští a zvyšuje se hladina moří. Nízko položené země, jako Bangladéš nebo ostrovy v Tichém oceánu zmizí v moři. Zároveň se rozšiřuje poušť. Důsledkem toho budou miliony uprchlíků životního prostředí.

Mnozí lidé jsou dnes přesvědčeni, že ekologická krize je rovněž krizí náboženskou, která mezi jiným spočívá na falešném pochopení zprávy o stvoření (Gen 1,1-2,6). Boží příkaz, aby si člověk podmanil zemi, je chápán jako dovolení zemi bezmezně vykořisťovat. Ve skutečnosti však tím Bůh člověka vybízí, aby se zemi v jeho zastoupení pečlivě zacházel.

Už v šedesátých letech se objevilo přesvědčení, že proti ekologické krizi se musíme postavit novým chápáním náboženství. Podle L. Whitea toto chápání bylo v podobě vzoru dáno ve Františkově, a proto ho navrhl za patrona ekologie. Tento návrh převzal a uskutečnil papež roku 1979.

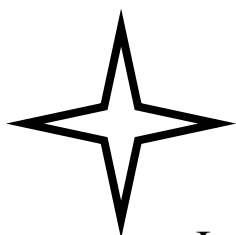
Příklady Františka a Kláry jsou výzvou, abychom vytvářeli takovou harmonickou rodinu, jakou měl Bůh v úmyslu. Všichni lidé a ostatní tvorové se jako bratři a sestry mají usmířit mezi sebou vzájemně a s Bohem. Podoby nepřátelství, jaké jsou možné mezi lidmi, jsou hroživé. Dnešní války a násilnosti, nenávisť, ziskuchtivost a nepřátelství k cizincům poukazují na neochotu milovat.

Život a osoba Františka z Assisi nás zcela zvláštním způsobem vybízí mít úctu ke všem tvorům. O tom říká Hans Mislin a Sophie Latourová: „*František si nejprve pokorně uvědomil, že lidské bytosti jsou pouze částí celku, který je o mnoho větší než ony. Všechny oblasti života dostávají proto svůj smysl a své oprávnění pouze ze svého vztahu k nadpřirozenému, duchovnímu Božímu království. Františkánský životní styl, který ostatní živé bytosti uznává za partnery a druhy svého života, vede k opravdovému partnerství se všemi tvory a má proto pro nás zcela zvláštní význam.*“

V tomto učebním listu se chceme pokusit připomenout určité prvky františkánské přírodní mystiky. Mohou nám pomoci žít smíření s celým kosmem.

Přehled

B

Jednota stvoření

Abychom ukázali lyriku a srdečnost, která naplňuje celé toto téma, chceme doslovně a podrobně citovat nejstarší prameny a teprve potom se pokusit vykládat jejich poselství. Pak budeme uvažovat o rozdílu, který je mezi užitečností, symbolickým významem a vnitřní posvátností věcí a také o základní jednotě celého stvoření. Nakonec ukážeme, jaký vztah ke Kristu má františkánská přírodní mystika.

Nejstarší zprávy

1

Příběhy, které se o Františkovi vyprávějí, jsou poeticky krásné. Je jich tolik, že i kdyby některé z nich byly vymyšlené, jejich jádro je bezpochyby pravdivé: František se stýká se všemi živými i neživými tvory, jak to může dělat jen člověk s dokonale usmířeným srdcem. Je s podivem, jak do svého srdce přijímá dokonce i kameny a květiny.

Sluneční píseň, kterou František zbásnil v zahradě sester u San Damiana, prozrazuje, že nejde jen o jednotlivá náhodná setkání se zvířaty nebo s přírodou. František zde básnickým způsobem bez výjimky všechny tvory nazývá „bratr“ a „sestra“: slunce, měsíc a hvězdy, oheň a zemi, smrt a život. Všechno je ve dvojicích mezi sebou smířeno: měsíc a hvězdy se sluncem, voda s větrem, zem s ohněm, smrt s láskou. Všichni jsou sourozenci, jediná rodina před Bohem.

To, že František objímá smrt jako svou sestru (v italštině je smrt ženského rodu, tak jako v češtině), nám říká cosi základního: život a smrt, které jsou obvykle pocíťované jako protiklady, jsou zahrnuty do světa, který je smířený v sobě a s Bohem. Není zde už nepřátelství. Také nejdivočejší zvíře, vlk, je jeho bratrem, i když František přirozeně projevoval zvláštní lásku beránkovi a všemu mírnému a krotkému. Přitom se důvěrně choval ke cvrčkům, zajícům, ovčím, ptákům, květům apod., jako by to byli jeho nejlepší přátelé.

Nikdo nemůže zůstat lhostejný před něhou, s níž se František se vším setkává, před úctou, kterou je proniknut až do konečků prstů, před poezií, která všude vládne:

* Když si František umýval ruce, volil své místo tak, aby nemusel vstoupit do vody, do té „*užitečné, pokorné, cenné a čisté sestry*“ (ChvSt; LegPer 51).

* Po skalách krácel lehce z lásky k Ježíši, který je v Bibli nazýván „skalou“ (2 Cel 165; srov. 1 Kor 10,4).

* Když šli bratři na dřevo, upozorňoval je, aby šetřili stromy a odřezávali jen části nebo ponechali kousek pahýlu, aby stromu zůstala naděje a mohl nově vyrašit (srov. 2 Cel 165).

* Zahradníkovi radil, aby všechnu půdu nevzdělával, nýbrž velký kus ponechal jako louku, aby tam divoce mohly růst byliny a květy. Neznal žádné "býlí", ale pouze užitkové a divoké byliny. (srov. 2 Cel 165).

* „*Se světly, pochodněmi i svícemi zacházel pozorně, aby svou rukou „nekalil jejich zář, která je odleskem věčného světla“* (2 Cel 165).

* Červy odstraňoval z cesty, aby je nikdo nepošlapal, hlavně proto, že mu připomínali Krista, o němž žalmista předpověděl, že ho budou považovat „*za červa a ne člověka, za potupu lidství a povrhele lidu*“ (Ž 22,7; srov. 1 Cel 80 a 2 Cel 165).

* Ke včelínu dával postavit med a nejlepší víno, aby sestry včeličky v zimě hladem nezahynuly (srov. 2 Cel 165).

* Ovce, které vedli na porážku, vykupoval a tak je zachraňoval před smrtí (srov. 1 Cel 79).

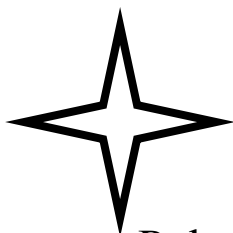
* „*Zvlášt' něžně miloval jehňátka, protože svaté Písmo přirovnává našeho Pána Ježíše Krista k beránkovi s upozorněním na jeho mírnost*“ (1 Cel 77).

Celá řada příběhů vypráví o Františkově vztahu k ohni. Než začal lékař ošetřovat jeho nemocné oči rozžhaveným železem, řekl: „*Bratře ohni, Nejvyšší tě stvořil nádhernějším než ostatní věci, jsi plný síly a užitečný. Bud' mi nyní milostiv, bud' ke mně šetrný! Vždyť tě už dlouho miluji v Pánu a prosím svého vznešeného Pána, aby tvůj žár trochu zchladil, abych pálení vydržel.*“ Po této modlitbě požehnal žhavé železo křížem. (2 Cel 166; srov. LegPer 48)

Když byl František jednou nepozorný a od ohně mu chytily spodky, řekl bratrovi, který přiskočil oheň hasit: „*Nejmilejší bratře, nedělej bolest ohni!*“ Jindy odmítal František hasit oheň, který ničil jeho celou. Dokonce si ve svědomí vyčítal, že z hořící cely zachránil kožešinu, místo, aby ji dopřál ohni. Hořící tříška dřeva se nesměla hodit na zem. Musela se tam opatrně položit z úcty k Bohu, který je tvůrcem ohně.

Tomáš z Celana jako by toto všechno shrnoval: „*Všechny tvory také nazýval svými bratry a sestrami, a tak vnikal pro jiné nezvyklým, ale jedinečným a hlubokým způsobem srdcem do tajemnosti tvorů. Dospěl totiž už ke svobodě a slávě Božích dítek*“ (1 Cel 81).

Také Klára vidí ve všem stvořeném obraz Stvořitele, odkaz na Vykupitele a pozvání ke chvále Boha. Sestrám, které se budou dočasně zdržovat mimo klášter, připomíná: „*aby, když vidí pěkné stromy kvetoucí a zelenající se, chválily Boha; a podobně až uvidí lidi a jiné tvory, aby vždy za všechny a ve všech věcech chválily Boha*“ (ProKl 14).

Mají-li být tyto příběhy a zprávy více než pouhé legendy a anekdoty, potřebují určitý výklad.

Užitečnost, symbolický význam a vnitřní svatost všech stvořených věcí

2.1

Dříve než se budeme zabývat těmito třemi hodnotami, kterými je každá věc poznamenána, musíme varovat, abychom se nepřibližovali k chování obou těchto světců „rozumem“ moderního člověka. Rovněž není možné vyvozovat přímo předpis pro každodenní chování. Velice brzy by se ukázalo, že se takové věci provést nedají a že nezbyvá než vystřízlivět a vrátit se k běžnému pořádku. Máme-li pochopit, co František dělal, musí v nás být něco z dítěte: dítě také hovoří s vodou nebo s kamenem jako se svým protějškem. Nebo musíme být básníkem: ten v určitém výseku vidí celek. Můžeme hovořit o trojím hodnotovém rozměru tvorů:

* **Hodnota užitková:** Tragika západních dějin tkví v tom, že dary země redukuje na jejich praktickou použitelnost. Jsme šťastni, že vodu a věci tohoto světa můžeme používat a využívat k svému blahu. Člověk má celou řadu základních potřeb, které může uspokojit, jen když používá přírodu. Proti tomu nelze zásadně nic namítat. Je však nebezpečné, když člověk považuje sám sebe za absolutno a vytváří stále nové potřeby, k jejich uspokojování chce používat celý svět, přičemž nebere ohled na vlastní hodnotu tvorů.

* **Vlastní hodnota:** František výslovně odmítal pokusy dělat z celé přírody pouhý užitkový předmět, protože všechno, co je, je samostatná bytost: Kácené stromy měly mít možnost opět vyrůst, planým květinám mělo být umožněno, aby zůstaly v zahradách... Své oprávnění i svou symbolickou hodnotu mají samy v sobě. Jako tvorové jsou našimi bratry a sestrami.

* **Symbolická hodnota:** Všechno, co je, poukazuje nad sebe: všechno, co existuje, je pro Františka nositelem významu. Skrývá v sobě smysl všeobsahujícího celku. To, co říkal František o slunci, že totiž je Božím znamením („de te Altissimu porta significazione“), to se může v zásadě říci o každé věci a o celém stvoření. Všechno poukazuje na Stvořitele. Jsou svátostným výrazem věčného Slova. Všechno, co bylo řečeno o Františkově vztahu k přírodě, se dá mnohonásobně použít na jeho lásku k lidem.

Jednota stvoření

2.2

Stvoření přineslo Františkovi základní zkušenost, která ho nikdy neopustila: Svět je celek, jednota, nádherné uspořádání, které však není vybudováno a členěno hierarchicky, nýbrž určováno postavením vedle sebe. Vzájemnost, v níž existuje

všechno jako Boží stvoření, mu byla důležitější, než rozlišování mezi člověkem, zvířetem, rostlinou a neživou hmotou.

Nejstarší zprávy stále zdůrazňují, jak František říkal všem věcem „bratře“ a „sestro“, jak mluvil s ohněm a prosil ho, aby byl mírný, jak vyzýval květy, vinice a všechny tvory, aby chválili Boha a poslouchali ho; jak oslovoval všechny tvory, jako by to byli lidé, kteří mohou rozumět. Platí také opak: slunce dávalo očím sv.Františka světlo, ptáci mu naslouchali, cvrček mu dělal společníka, skřivan mu připomínal hodiny modlitby, beránek pobízel na mši, květiny mu přinášely útěchu a všechno volalo: „*Bůh mne stvořil pro tebe, milý člověče*“, nebo: „*Ten, který nás stvořil, je nejlepší!*“

Jeho životní druhové to shrnují: „*Není třeba se divit, že oheň a jiní stvořené věci ho občas ctily. Jak jsme viděli my, kteří jsme s ním žili, František k nim měl velkou lásku a úctu a ony mu působily tolik radosti. Projevoval všem stvořeným věcem tolik spontánní úcty a pochopení, že když s nimi někdo zacházel bezohledně, on tím trpěl. Rozmlouval s nimi s tak velkou radostí, uvnitř i navenek, jako s bytostmi obdařenými citem, rozumem a jako kdyby mluvily k Bohu, takže velmi často v takových chvílích byl uchvácen nazíráním Boha ...*“ (LegPer 86).

Mezi člověkem a přírodou existuje proto „humanes“ (= lidský) vztah. Rovina setkávání se vším, co existuje, a rovina vzájemnosti všech těchto tvorů je pro Františka rovina lidská, ne podlidská, ne „dionýsovská“¹, tj. opojné sjednocení s přírodou, v němž člověk ztrácí svou tvář.

Vztah ke Kristu

2.2

Náboženské kořeny moderního ekologického povědomí sahají zpět až do 13.století. Sluneční píseň již vlastně obsahovala ekologický rozměr, jak dokazují slova, kterými jeden pramen uvádí zprávu o složení Chvalozpěvu stvoření (Sluneční píseň): „Každý den potřebujeme přírodu a bez ní nemůžeme být. Přece však právě skrze přírodu Stvořitele stále znovu urážíme“ (LegPer 43).

Dá se však pochybovat, zda by František našel svůj vztah k přírodě, kdyby předtím neprožil rozhodující setkání s Kristem. Na jednom místě František spojuje každou zkušenost Boha výslovně s Kristem (srov. Nap 1.).

Rovněž životopisec naznačuje tento výklad, když poukazuje na zvláštní situaci, v níž vznikla Sluneční píseň: František zakusil nejdříve nejvyšší křehkost a ohrožení („infirmetas“) rezignace a temné noci („tribulatio“), zkušenost, kterou možno označit za znak naší doby. František pak prožil druhou zkušenost, totiž Boží přízeň, jeho slitovnost, která se proměňuje v novou sílu („confortatio“) a novou jistotu („certificatio“).

Teprve tato druhá zkušenost mu umožňuje tu nádhernou báseň o tvorstvu, Chvalozpěv stvoření (Sluneční píseň). Teprve poté, kdy se přiklonil k Bohu a přitom vyšel od bratra Ježíše, mohli se mu tvorové stát bratry a sestrami. Dá se to též vyjádřit slovy, která použil sám František: „*Proto vás všechny, své bratry, prosím, a líbám vaše nohy s tou láskou, jaké jen jsem schop, abyste prokazovali všechnu úctu a všechnu čest, jak budete s to, nejsvětějšímu Tělu a nejsvětější Krvi našeho Pána Ježíše Krista, skrze něhož se všemu tvorstvu jak na nebi tak na zemi dostalo pokoje a bylo usmířeno s všemohoucím Bohem*“ (GK 12 nn).

---

¹ Název podle řeckého boha "Dionýsa", boha vína a opojení.

Chléb a víno, dary stvoření, se v Eucharistii stávají místem, kde Bůh skrze Ježíše Krista se přibližuje člověku. Posvátná znamení (= svátosti) se však netýkají jen vztahu mezi Bohem a lidskou duší. Mají kosmický rozměr, jak to říká jezuita, přírodovědec Teilhard de Chardin, zcela ve františkánském duchu. Všechna hmota dostává eucharistickou událostí „velké posvěcení“.

Tak jako v eucharistii se mají bratři otvírat směřujícímu Bohu také ve svátosti smíření. František je často důrazně napomíná, aby se zpovídali z hříchů. Má pevnou důvěru, že Bůh udělí kajícímu hříšníkovi bohaté slitování. Kristologické kořeny františkánského ekologického uvědomění se projevují též v problémových oblastech, kde už ve 13. století byla nutná ekologická opatření. Tehdy sice ještě nebylo velkoplošné znečištění přírody, existovalo však bezohledné vykořisťování přírody kácením lesů (pro doly, na stavbu lodí atd.). Výzva, aby se stromy nechaly stát, o které jsme výše mluvili, možná souvisí s masivním odlesňováním na Monte Subasio.

Na jiné úrovni bylo rozšířené znečišťování řeči a znamení. Mohla se kazit a upadat slova, věty a texty. Když bylo slovo jednou napsáno, nechtěl je František vymazat. Ke každému slovu měl úctu, jaká patří tajemství. Nechtěl, aby se slovo, texty a knihy nechávaly jen někde ležet, nýbrž je sbíral a přinášel na místo, které odpovídalo důstojnosti tajemství. František říkal, že i nejjednodušší slova obsahují písmena, z nichž se může napsat jméno Ježíše Krista a jméno Boží.

Existovalo také znečištění znamení, kostelů, oltářů, oltářního plátna a hostií. František někdy měl s sebou metlu na zametání kostelů; ciborium na sbírání pohozených hostií; kovovou formu na pečení hostií, aby mohl péci dobrý eucharistický chléb. V této snaze se k němu přidávala i Klára: v době své nemoci vyšívala korporály pro okolní kostely. František vyžadoval patřičný vztah mezi znamením a tím, koho znamenalo, tj. Ježíšem Kristem. Byl přesvědčen, že nám lidem na tomto světě z neviditelného Boha není dáno nic jiného než Ježíš Kristus, případně jeho slovo a jeho znamení. Z tohoto ústředního bodu četl František stvoření novými očima a zcela jinak; toto pochopení Krista mu ukládalo povinnost bojovat proti každému ničení a znečišťování životního prostředí. František byl přesvědčen, že v životě můžeme dosáhnout neviditelného Boha skrze Prostředníka, Ježíše Krista. Ze svého zakoušení hluboké úcty a radosti z Boží přítomnosti v každém tvoru, nacházel František přímou cestu k chápání Krista. Poznání Krista, prvorozeného celého stvoření a víra v tajuplnou přítomnost Krista v srdci každého tvora jsou základy františkánského života. Kdo si uvědomí toto tajemství a za hodnotou každé osoby i každého tvora vždy poznává Kristovu přítomnost, ten nemůže působit bolest žádnému stvoření. Takové smýšlení a chování naše doba potřebuje a očekává je od františkánské rodiny.

Pro konkrétní činnost je i zde předpokladem vnitřní postoj. Na počátku je ochota otvírat oči, uši a srdce pro hodnotu a krásu všeho stvořeného. Milovat můžeme jen to, co známe. Kdo se dá inspirovat assiským světcem, ten se cítí povolán spolupracovat se všemi lidmi dobré vůle na ochraně stvoření.

Předpokladem ekologického chování je vědomí, kde je místo člověka v celém stvoření. Člověk nestojí nad stvořením, ale v něm. Latinské slovo pro pokoru (= humilitas) je velice výmluvné: člověk je příbuzný humusu země, podle zprávy o stvoření je z něj utvořen.

Vzorem pro příbuzenský soulad všech tvorů není jen františkánská spiritualita. Cenné podněty k tomu dávají také indiánská, africká a asijská náboženství.

Solidarita a „trvalost“

2.4

* V ekologickém chování platí základní postoj solidarity. Má vztah k budoucím generacím (= „trvalost“), který vyjadřuje široce rozšířená věta: „*Naši zemi jsme nezdědili po svých rodičích, nýbrž půjčily nám ji naše děti.*“ Ve františkánském duchu jsme ji Bohu „vrátili“, aby ji mohl nabídnout za životní prostor lidem budoucnosti. Kdo se cvičí v tomto základním postoji, nachází v něm neustále cesty, malé, ale účinné kroky, které má udělat pro zachování stvoření. Načrtněme zde několik oblastí, kde se může konkrétně projevit chování odpovídající stvoření:

* Kdo se snaží o méně nákladný životní styl, ten zachází hospodárně s dary země (= hmotnými zdroji). Nemáme si přivlastňovat víc, než potřebujeme. Osobní životní styl je začátek. Další krok vede ke stejně smýšlejícím lidem, kterým rovněž leží na srdci budoucnost planety Země. Ekologická sdružení by měla v členech františkánské rodiny nacházet spolehlivé partnery. Jak z filosofických, tak i z náboženských důvodů mohou lidé vydávat společně proročké svědectví pro naléhavost ekologického obratu.

* Kdo má určitou odpovědnost ve společnosti, v politice a v hospodářství, ten má ještě další možnosti pečovat o „matku Zemi“. Možnosti se zde otvírají zvláště členům Sekulárního františkánského řádu, aby byli účinným znamením. K životu obrácený duch sv. Františka tak může účinně pomáhat při řešení jednoho z nejdůležitějších úkolů dnešního lidstva.

Církevní a františkánské prameny

Bible	Gen 1,1-2,6; Ž 22,7
Církevní dokumenty	
Františkánské prameny	ChvSt; GK; Nap 1; 1 Cel 77; 79; 81; 2 Cel 165; LegPer 43; 48; 51; 86; ProKl 14
Mezifrantiškánské dokumenty	
OFM - OFMCap - OFMConv	
OSC (Klarisky)	
OSF (TOR)	
SFŘ	
Dotatky	

Pozn.: Účastníci kurzu mohou pramenné údaje rozšířit.

1.cvičení:

Přečtěte si úryvek z Apoštolského listu z 19.listopadu 1979, kde papež Jan Pavel II. vyhláší sv.Františka za patrona ochrany přírody:

.....
„Na věčnou paměť:

Právem řadíme sv.Františka z Assisi mezi ty slavné světce, kteří si vážili přírody jako podivuhodného Božího daru. Uměl ocenit každé jednotlivé dílo Stvořitelovo a naplněn božským Duchem zazpíval tu nádhernou „Sluneční píseň“, kde především kvůli bratru slunci, bratru měsíci a kvůli nebeským hvězdám vzdává nejvyššímu, všemohoucímu a dobrému Bohu patřičnou chválu, slávu a čest a také všechn dík. Během jedné porady náš ctěný bratr kardinál Odi, prefekt kongregace pro klérus, nás především jménem členů mezinárodního sdružení „Planning Environmental and Ecological Institute for Quality Life“ (Institut pro plánování životního prostředí a ekologie k zajištění kvality života) požádal, abychom sv. Františka z Assisi prohlásili za patrona ochrany přírodního prostředí.“

Otázky:

1. Proč vyhlásil papež Františka za patrona přírodního prostředí?
2. Co má společného ekologie a svátosti?

2. cvičení:

Přečtěte si následující text:

Prohlášení františkánů v Organizaci spojených národů v době její konference o ekologii a rozvoji (UNCED / ECO) v Rio de Janeiro, Brazílie, v roce 1992:

.....
„,Alternativní rozvojové modely‘ se shrnují pod souhrnný pojem ,trvalý rozvoj‘. Tato dva výrazy představují odlišné koncepce a smysl. Z františkánského pohledu musí alternativní rozvoj usilovat o novou kvalitu života pro lidi a neomezovat se pouze na růst hospodářství; musí přiznat, že je nutné dbát také na potřeby další generace a že je nezbytné opět obnovit kultury jako součást vzrůstající odpovědnosti za veškerý život.

Pro františkánskou rodinu to znamená přijímání projektu každého života, aniž by mu byl vnucován nějaký dominující životní styl. Musíme opět objevit umění společného sdílení života. Ekologickou krizi způsobil racionalismus, který je dnes překonaný. Je to zřejmé z jeho vlastní slabosti.

Utopie a pozitivní rozvoje

Vzdor představě, že existuje pouze jeden typ pozitivního rozvoje, vznikají v Latinské Americe zcela odlišné utopické praxe. Je přece možné pokoušet se o alternativní rozvojové modely, které vycházejí z utopických snů. Utopické zkušenosti se vyvíjejí na základě mravní povinnosti hájit život. Je vlastností takové utopie, že usiluje o socio-ekologickou demokracii, v níž zůstává uchováno přirozené životní prostředí nejen z toho důvodu, aby se pokryly potřeby dnešní společnosti, ale i proto, aby se bral ohled na ostatní formy života, na zvířata a rostliny, které také mají právo uskutečňovat svůj vlastní životní projekt. Život je hodnotou sám o sobě a jako takový má být respektován a podporován.

Z františkánského pohledu se dají utopické projekty realizovat pouze mimo logiku moci, jsou-li uznávány za část života a s životem spjaty. Lidé se tak stávají bytostmi, které ,mají vztah mezi sebou a s ostatními.‘

Nová spiritualita

Ekologická perspektiva nám dovoluje rozvinout novou kulturu, která je zakotvena ve františkánském charismatu. Veškeré stvoření je vzájemně spojeno v univerzálním bratrství. Člověk sám sebe uznává za součást kosmické jednoty, která zahrnuje veškeré stvoření. Pouze lidé jsou schopni vědomě vítat „jinakost“ druhých stvoření a zodpovědně s nimi společně žít, aniž by je ovládali nebo docela ničili. Uznáváme Zemi za svou matku, protože dává a udržuje život; a nazýváme ji sestrou, protože společně s ní prožíváme a oslavujeme svůj vztah ke Stvořiteli.

I touto františkánsko-kosmickou vizí zveme všechny lidi, aby se vzdali konsumentalismu, hromadění majetku, vykořisťování a zneužívání přírody. Stejně vás vybízíme k prostému životnímu stylu, k bratrským vztahům, solidaritě a úctě ke všem formám života. Chceme chránit a obhajovat stvoření, především veškeré, které je nejvíce ohroženo.

Nová kultura

Je nezbytná nová kultura, kde budou mít hodnotu ženské i mužské složky ve svém symbolickém, afektivním a starostlivém rozměru, kde se přemůže machismus (pouhá výkonnost a úspěšnost), chladná racionalita a všechny podoby ovládnutí. Jde o hledání světa sourozenecké přítomnosti, kde objevíme poselství života: Je naléhavě potřebné nahradit kulturu smrti kulturou života. Vytvoření této nové kultury povede k inkulturaci v rozmanitosti, když přijmeme projekty těch druhých; a to nejen lidí, nýbrž také rostlin a zvířat, skal a vody.

To povede k novému praktickému jednání ve světle ekologie a rozhodnutí pro chudé. Potom bude třeba obnovit pastorační praxi hledání vlastního socio-ekologického subjektu a přitom neupevňovat zkonstatěle vládnoucí struktury. Musí vzniknout nová politika, kde se komunální organizace stanou vzory změny a solidarity. To nám umožní začlenit se do světa chudých a okrajových skupin a do samotné přírody. Tímto způsobem by se mohla františkánská rodina stát nástrojem změny. Na základě své vlastní utopie umožňuje vznik této nové kultury: jako svátost daná Bohem života ve službě životu.“

Podepsáni:

Františkáni jako NGO (nevládní organizace) při Spojených národech, Brooklyn, New York, U.S.A.
CIPFE, Montevideo, Uruguay
SINFRAJUPE, Serviço Interfranciscano de Justiça, Paz e Ecologia do Brazil (Mezifrantiškánská služba pro spravedlnost, mír a ekologie v Brazílii) Petrópolis, R.J., Brazílie.

Odpovězte na otázky:

1. Jaká jsou kritéria pro „trvalý rozvoj“ z františkánského hlediska?
2. Vypište k tomu hlavní myšlenky z uvedeného textu.

3.cvičení:

Přečtěte si následující text:

Z pastýřského listu biskupů Papuy - Nové Guineje a Šalamounských ostrovů z r.1988: „Vytvořit nové životní prostředí pro zítřek“:

.....
„Země se svými poklady patří všem. Když si jednotlivci nebo skupiny přivlastní část tohoto dědictví, jen tehdy se to děje spravedlivým způsobem, zůstane-li to omezeno na přiměřený vztah k potřebám oněch jednotlivců nebo skupin, nebo směřuje-li to realističtější a účinnějším způsobem k základnímu univerzálnímu určení.

Věda a technika jsou produktem a dědictvím lidstva. Ať už příspěvky jednotlivců tam sebevíc vynikají, přece jsou pouze integrující částí vědy a techniky lidstva a jsou poplatné tomu, co jiní dosáhli před nimi nebo zároveň s nimi. Tato společenská povinnost se musí plnit tím, že společenské funkce vědy, techniky a každé lidské práce si budeme vážit a dbát, aby byla účinná v praxi. Lidé jsou pouze uživatelé, správci a služebníky tohoto společného dědictví, které představuje země se svými přírodními zdroji a musejí si tuto funkci nezištně a rozumně uvědomovat.“

Ke svému zásadnímu pastýřskému listu připojují biskupové Papuy - Nové Guineje konkrétní otázky a úkoly:

Jak daleko sahá osobní spoluúčast a odpovědnost, když se při rozvojových projektech jedná o krátkodobý a krátkozraký zisk?

Do jaké míry uplatňuje vliv na politiky, aby se postarali o nutné změny zákonů, aby zajistili zdravé životní prostředí také příštím generacím?

Otázka:

Jaké možnosti jednání vidíte ve svém osobním a politickém okruhu?

4.cvičení:

Přečtěte si Gubbijský dokument z mezinárodního semináře Terra Mater (Matka Země) z roku 1982:

„U příležitosti 800.výročí narození sv.Františka z Assisi se v Gubbii, městě dobře známém kvůli františkánskému smíření a míru, konal mezinárodní seminář „Terra Mater“. Na konci svých jednání se účastníci rozhodli připomenout celému světu, že je ohrožena budoucnost lidstva a naší jediné vlasti, planety Země. I přes varování shromáždění Spojených národů ve Stockholmu před deseti roky se situace životního prostředí na zemi stále jen zhoršovala.

Narušený vztah lidí k životnímu prostředí a ochabující společenské vazby působí velké pohromy. Proto chtějí účastníci důrazně apelovat na všechny, aby přemáhali rezignaci a fatalismus. Vyzývají k jednání a to plánování alternativní budoucnosti, která je uskutečnitelná a žádoucí. Prohlašují, že nynější orientace lidí na útlak a vykořisťování, jaké prakticky vykonává menšina lidstva v průmyslově vyspělých zemích, vyžaduje naléhavě změnu.

Tato orientace, která se dosud výrazně projevuje ve vztahu lidí k přírodě a mezi lidmi vzájemně, se musí nahradit postojem sdílení, uchovávání, postojem vzájemného respektování a sourozenectví mezi všemi stvořenými bytostmi.

Ještě dnes je platný zásadní příklad Františka z Assisi se svou povzbudivou silou. Protože František věděl, jak hluboce je svázán s životním prostředím a uvědomoval si, že člověk je nutně odkázán na harmonický a uvědomělý vztah k přírodě, vytvořil, nejdříve ve svém vlastním společenství, alternativní systém univerzálního sourozenectví, v němž lidé, zvířata, rostliny i minerály byli považováni za bratry a sestry.

Františkánské poselství žádá šetrné užívání pozemských statků. To vyžaduje:

* poznat a uznat, že pokrok nespočívá v hromadění hmotných statků, pěstování politiky moci a výlučnou orientací na přítomnost, ale spočívá ve zlepšování kvality života;

* respektovat přírodu a podporovat vlastní hodnotu osob, společenství a kultur;

* uvědomit si, že je možné uskutečnit alternativní program zapojením všech a zvláště mládeže;

* uznat, že zdrženlivost, míra a rovnováha v hospodářství a v průmyslu jsou nutné a uskuteční se zřeknutím se technologií, které ničí přírodu a všeobecně škodí lidskému zdraví a společnosti;

* rozvíjet životní styl s malou spotřebou energie a přírodních zdrojů (rozvíjení, rozdělení, politické a sociální organizace), a to odpovídající přestavbou technologie a vytvářením rovnováhy mezi podniky a sídlišti v určité oblasti;

- * *zaměřovat pozornost na problém hladu ve světě, který je jasným znamením krize životního prostředí a na nerovnoměrné rozdělení zdrojů, které má základ ve znetvořených tržních mechanismech;*
- * *podle těchto zásad rozvíjet vzdělání, vědecký výzkum a technologii;*
- * *starat se, aby technika, jedna ze specifických výrazových forem člověka a jeho tvořivosti, nepůsobila škodu. Technika uspokojí lidské potřeby jen tehdy, když se bude využívat při respektování důstojnosti člověka a přirozeného koloběhu planety země;*
- * *dodržovat etická pravidla chování také ve vzájemném styku lidí a chránit svět rostlin a zvířat před vymíráním jejich druhů, před nadměrným chovem, před nezodpovědným, marnotratným zneužíváním (např. lovem, trápením a zbytečným ničením) a před změnami jejich životního prostoru;*
- * *obracet pozornost na tři problémy, které dnes zcela zvláště lidstvo ohrožují: růst populace, nerovnoměrné rozdělení statků a přestárlost;*
- * *odmítat každou podobu fyzického násilí proti přírodě a lidem;*
- * *uznat, že udržení přirozeného a lidského životního prostředí je zásadním předpokladem spravedlivého rozvoje;*
- * *objevovat v dějinách a v různých kulturách lidstva zkušenosti, které by mohly umožnit plánovat alternativní budoucnost a vytvářet systém společnosti, která je vzájemně závislá;*
- * *ve světle toho, co jsme už řekli zkoumat, jak by se mohl obnovit zájem na kulturních tradicích a vědomí jejich hodnoty (veškeré dědictví architektury, umění, dějin a tradice) jako na hlavních pramenech obohacování životní kvality v každé zemi;*
- * *odmítat všechny stránky lidského života, které jsou odcizeny nebo odcizují, od politické jednotvárnosti až k jednotnému konzumnímu chování, a podporovat respektování hodnoty každého člověka pomocí různých politických a společenských organizací, považujících za svůj úkol co nejvyšší rozvoj, mnohotvárnost a určitost aktivit, úkolů a osobních příspěvků k životu společnosti.*

Zvláště požadují účastníci semináře „Terra Mater“ následující:

1. *aby byly uplatněny všechny prostředky k rozvoji lidských schopností ve všech institucích, ve společnosti obecně a ve vzorech chování pomocí nových forem výchovy, založených na nadějně budoucnosti, tj. na odpovědné starosti o naši budoucnost, a na účasti všech občanů na potřebných rozhodnutích pro tuto budoucnost;*
2. *aby ti, kdo odpovídají za kulturní oblasti a ti, kdo pracují ve sdělovacích prostředcích, korektně a přesně informovali o krizi životního prostředí a jejich příčinách;*

3. *aby ti, kdo jsou zodpovědní za veřejnou výchovu ve všech zemích, rozvíjeli všemi způsoby, na každé úrovni a v každém směru naučné programy, nabízející široce rozvětvené vzdělávání v otázkách životního prostředí a narušených vztahů mezi lidmi a hmotnými zdroji, aby se tak mohlo dosáhnout co nejjasnějšího uvědomování si těchto problémů;*
4. *aby vůdci všech náboženství a církve všech vyznání upozorňovali své členy na nedotknutelnou kvalitu přírody a též na morální právo a na povinnost respektovat přirozené a lidské životní prostředí, aby v tomto směru povzbuzovali činitele ze svých řad a učili je znát náboženskou hodnotu těchto zásad. Zvláště bychom si přáli, aby Světová rada církví a Svatý stolec vytvořili orgány pro ekologii, připravené na tyto úkoly, a aby biskupové, duchovní správci a místní církve neustávali věřícím připomínat jejich odpovědnost aktivně se podílet na rozvíjení bohaté kvality života a rovněž na ochraně přírody a životního prostředí;*
5. *aby členové světových parlamentů i jednotlivé vlády spolupracovali na léčení ran, které už naši planetu zasáhly, a to pevným stanovením všech možných priorit ve veřejných investicích a v pracovních plánech k programům, týkajícím se ochrany půdy, regulace vody, nového zalesňování, kultivace pouští a zničené krajiny, omezování a zabraňování znečišťování životního prostředí a opětné obnově přirozeného životního prostředí a s tím spojené ekologické rovnováhy;*
6. *aby nestátní organizace výrazněji a energičtěji zaměřovaly své programy na problémy lidského přežití a tak aby ovlivňovaly politická a hospodářská rozhodnutí, která se týkají vztahů životního prostředí.*

Nakonec účastníci semináře „Terra Mater“ vybízejí vlády na celém světě, aby pracovaly pro mír, odzbrojení, vzájemnou solidaritu v mezinárodních vztazích, pro zřeknutí se každé podoby nacionalismu, který je v rozporu s těmito cíli a aby usilovaly o vyřešení nerovnováhy, která existuje mezi „severem a jihem“ planety. Konkrétně je nutné usilovat o uskutečnění těchto cílů krácením vojenských výdajů.

Kvalita života celé společnosti a životního prostředí je tedy svěřena do lidské odpovědnosti. Tuto odpovědnost by měl každý muž, každá žena a každé společenství přenést do okamžitého a konkrétního jednání, které není motivováno katastrofickými výhledy, ale nadějí v budoucnost.“

Konference františkánských rodin
generální tajemník Fr. Ernesto Cara

Sdružení „Italia Nostra“
prezident Giorgio Luciani

Italské sdružení organizace „World Wildlife Fund“
prezident Fulco Pratesi

Národní sdružení pro ochranu zvířat
prezident Giancarlo Rombaldi

Úkoly:

Udělejte krátký souhrn:

- požadavků, které umožní šetrné užívání statků;
- realistických nároků na naše budoucí chování.

Použití

E

1. použití:

Znovu objevit naši příbuznost s přírodou

.....

„Co by se stalo, kdybychom znovu objevili své příbuzenství s přírodou

- * *tím, že se prací a povinnostmi nedáme zcela pohltit, nýbrž denně vyhledáváme kontakt s přírodou a tím opět získáme své přirozené chování;*
  - * *tím, že budeme ukazovat radost ze života a budeme se cítit „na svém místě“, když se budeme zabývat vzduchem a vodou, ohněm a zemí;*
  - * *tím, že naše matky a otcové budou své děti upozorňovat na drobné krásy přírody a na projevy života a budou s dětmi sdílet obdiv;*
  - * *tím, že si opět bezprostředně uvědomíme rytmus ročních dob, teplo i zimu, slunce i déšť, padání listů i zrání plodů a za „každého počasí“ se odvážíme ven;*
  - * *tím, že nebudeme plnit své byty přehnaným luxusem, nýbrž zůstaneme spojeni s přírodou prostým způsobem bydlení a života;*
  - * *tím, že nebudeme chtít jíst v každé roční době všechno a spokojíme se s plody, které právě mají svůj čas;*
  - * *tím, že nebudeme chtít řešit všechno „hlavou“ tam, kde žijeme a pracujeme, a tělesnou prací vytvoříme protiváhu jednostranné duševní práci.*
- Co by se stalo, kdybychom vyhledávali bratrské a sesterské zacházení se všemi tvory*
- * *tím, že bychom v řeči a v chování byli ke každému ohleduplní a také v protivníku viděli bratra nebo sestru;*

- * *tím, že bychom se na přírodu nedívali jen pohledem užitekosti, ale cenili ji jako hodnotu samu o sobě;*
- * *tím, že bychom se snažili získat ke stromu, k horám, k vodě a ke všem tvorům vztah, který jsme odpozorovali na vzájemných vztazích mezi lidmi;*
- * *tím, že bychom pociťovali jako vlastní bolest bližních i bolest všech trpících tvorů;*
- * *tím, že bychom ohleduplně a šetrně zacházeli se vzduchem, který dýcháme, s vodou, kterou pijeme, s ohněm, který nás zahřívá, se zemí, která nám dává své plody;*
- * *tím, že bychom měli radost z květin, které rostou na lukách a nemysleli si, že je vždy můžeme utrhnout;*
- * *tím, že bychom si mezi stromy a keři některý vybrali a „adoptovali“ ho.*

Co by se stalo, kdybychom prožívali ducha sdílení

- * *tím, že bychom s druhými sdíleli auto, dům, zahradu a věci, které máme;*
- * *tím, že bychom měli dveře otevřené, sdíleli stůl a pěstovali opravdové pohostinství;*
- * *tím, že bychom se - i když hodně nesnadno - něčeho zřekli, abychom ušetřili přírodu a sdíleli stvořené věci se všemi lidmi na světě;*
- * *tím, že by majitelé pozemků na břehu moře a jiných pozemků na ně umožnili vstup všem lidem;*
- * *tím, že bychom pravidelně hledali informace o souvislostech mezi hospodářským pokrokem a krizí životního prostředí, mezi závislostí na devizových prostředcích a hladem, mezi růstem průmyslu a chudobou a kdyby nás toto poznání přivedlo k solidárnímu způsobu života.*

Co by se stalo, kdybychom se cvičili v duchu pokoje

- * *tím, že bychom si upřímně uvědomovali svou skrytou agresivitu a posvítili si na nejrůznější tvrdá slova a jednání a bojovali proti tomu tělesnou námahou v přírodě;*
- * *tím, že bychom se v konfliktech chovali vždy trpělivě a dopřávali čas sobě i svým partnerům;*
- * *tím, že bychom si v životě nechtěli nic vynucovat (sami od sebe, od zvířat, od lidí ani od jiných tvorů).*

(Z knihy A.Rotzetter, František z Assisi: Vzpomínka a vášnivé zaujetí).

Úlohy a otázky:

1. Vyberte si dva až tři body, které chcete uskutečnit osobně vy sami. Čím začnete?
2. Vyberte si dva až tři body, které chcete společně uskutečnit (ve společenství, ve skupinách, ve farnosti, v klubu a pod.) Čím začnete?

2. použití:

Meditace o polámaném světě

.....

„Vypravěč:

Země byla krásná, až nad ní začal vát duch člověka a všechno zničil.

A lidé řekli: Budiž tma... a byla tma.

A lidé milovali tmu a tak nazvali tmu „bezpečností“.

A rozdělili se na rasy, náboženství, pohlaví a společenské třídy.

1.skupina:

A nebyl večer a nebylo ráno před koncem sedmého dne.

A lidé řekli: Musíme mít silnou vládu, aby nás v naší tmě kontrolovala.

Musejí vzniknout armády, aby kontrolovaly naše těla, a naučili nás čistě a účinně se v naší temnotě zabíjet.

2.skupina:

A tak nebyl večer a nebylo ráno před koncem šestého dne.

A lidé řekli: Ať jsou tu rakety a bomby, aby se rychleji a snáze zabíjelo.

Militarizace a bezpečnost musejí být ještě důkladnější.

3.skupina:

A nebyl večer a nebylo ráno před koncem pátého dne.

A lidé řekli: musejí zde být pravicoví a levicoví řeholníci, - příjemný způsob života pro řeholníky a jiné únikové formy, protože jinak máme stále pohoršení - EXISTENCI chudých a utlačovaných, která narušuje naše pohodlí.

4.skupina:

A nebylo ráno a nebyl večer před koncem čtvrtého dne.

A lidé řekli: ať jsou spory mezi národy, abychom poznali, kdo je naším možným společným nepřítelem.

1.skupina:

A nebylo ráno a nebyl večer před koncem třetího dne.

A lidé nakonec řekli: Udělejme si Boha k svému obrazu. Ať se s námi měří někteří jiní bohové.

*Říkejme, že Bůh myslí - stejně tak, jako my,
nenávidí - stejně tak, jako my,
zabíjí - stejně tak, jako zabíjíme my.*

2.skupina:

A nebylo ráno a nebyl večer před koncem druhého dne.

3.skupina:

V poslední den byl na tváři země veliký hluk. Oheň zničil nádhernou zeměkouli a bylo zde ... ticho.

Spálená země teď odpočívala, aby se klaněla jedinému pravému Bohu.

Všichni:

A Bůh viděl všechno, co lidé udělali;

a v tichu nad hromadami trosek plakal Bůh.

Sešly se ničivé a smrtonosné cesty.

Všchno však přece není ztraceno. Jsou životodárné cesty - osvobozené boje, duchovní postoje, které naše asijské národy udržují naživu. “

Text z Filipín.

Otázka:

Co na vás působí při této meditaci, když ji srovnáváte s biblickou zprávou o stvoření?

3. použití:

Jak můžeme jednat my?

.....

Švýcarská brožura „Akce ochrany ovzduší“ ukazuje zcela praktické možnosti jednání. Týkají se nejdůležitějších oblastí, kde je možné přinášet v každodenním životě účinné příspěvky k zachování stvoření:

a) Spotřeba

Naše osobní spotřeba pohlcuje více než čtvrtinu celkové spotřeby energie. Právě zde se zvláště vyplatí šetřit.

Nejdříve tato myšlenka: Je to skutečně tak, že hodnotu dává našemu životu teprve co největší množství spotřebních věcí? Žijte také někdy jinak a šetřete energii např. takto: Dopřejte si masáž jednou za týden. Navštěvujte tvořivé, hudební taneční a jiné kurzy. Dále se vzdělávejte. Investujte ve své domácnosti a v domě do zařízení šetřících energií. Investujte své peníze do ochrany ovzduší a do šetření energií. Kupujte trvanlivé, opravitelné přístroje pro domácnost a elektrické přístroje s malou spotřebou energie. Kupujte kvalitní šatstvo a obuv a ne módní jepice. Kupujte nábytek z tuzemského kvalitního dřeva. Odmítejte dřevo z tropů. Kácení tropických pralesů přispívá ve velké míře ke skleníkovému efektu v atmosféře.

Při nákupu si všimněte kvality a balení. Dávejte přednost nebalenému nebo málo balenému zboží. Při nákupu používejte nákupní košík. Čistící prostředky a kosmetiku kupujte ve vratných nádobách.

Pište, kopírujte a tiskněte na recyklovaném papíře. Zablokujte na poště svou adresu pro nežádané reklamy.

Umělecké předměty působí radost a nepotřebují mnoho energie. Pěstujte sport ve volné přírodě a plovejte v nevyhříváných bazénech. Plavání v krytých halách, lyžování a bruslení na umělé hmotě vyžaduje velkou spotřebu energie.

Pokud si to můžete finančně dovolit, pracujte méně. Budete mít více času pro sebe, pro druhé a budete utrácet méně za spotřební zboží.

b) Výživa

Zemědělství a potravinářský průmysl se ve středoevropském měřítku podílejí asi 20% na vytváření skleníkového efektu. Ke změně smýšlení u producentů by mohla vést změna našich stravovacích návyků.

Jezte masa méně nebo vůbec žádné! Pro výrobu masa se spotřebuje šest - až osmkrát více energie než pro výrobu stejně hodnotných rostlinných potravin. Při chovu hospodářských zvířat vzniká navíc plynný metan, který je spoluodpovědný za skleníkovou atmosféru.

Jezte sezónní zeleninu a ovoce, pokud možná pěstované ve vaší oblasti. Kilogram tuzemských rajských jablíček vypěstovaný na poli potřebuje asi 0,5 kWh, zatímco tuzemská rajčata ze skleníku 15kWh. U rajčat z Kanárských ostrovů, dovezených letadly, je to až 47kWh.

Jezte hodně nevařených potravin a nakupujte čerstvé výrobky. Mražené výrobky a konzervy potřebují pro výrobu, skladování a dopravu asi třikrát tolik energie jako čerstvé potraviny.

Kupujte obilí, ovoce a zeleninu z kontrolovaného biologického pěstování. V biozemědělství se snižuje objem uvolňovaného rajského plynu, dalšího skleníkového plynu, protože se snižuje používání umělého hnojiva.

Pijte denně vodu z vodovodu. V celém Švýcarsku je voda z vodovodu zdravotně nezávadná. Kupujte ovocné a zeleninové šťávy ve vratných lahvích a z domácí produkce. Také v restauracích jezte málo masa a čerstvé sezónní výrobky. Pokud možná, pěstujte ovoce a zeleninu sami, ale buďte zahradníky bez umělého hnojiva a bez chemie.

c) doprava

Způsob, jakým se pohybujete, ovlivňuje podstatně vaši osobní spotřebu energie. Předkládáme vám zde několik návrhů.

Vážně uvažte, zdali potřebujete auto. Vyzkoušejte veřejnou dopravu, kolo a své běžecké schopnosti. Do svého sešrotování spotřebuje auto v průměru 12 000 litrů pohonných hmot, 112 litrů motorového oleje, 10 litrů nemrznoucí kapaliny, 6 litrů brzdové kapaliny, 3 výfuky, 16 pneumatik, 20 svíček. Za tu dobu zamoří okolo milionu kubických metrů vzduchu a vyprodukuje asi 30 tun CO₂!

Když kupujete auto, zvolte si co nejspornější značku nebo solární vozidlo. Uvažujte, zdali byste nemohli používat auto společně s někým jiným. Snižujte ročně ujeté kilometry aspoň o 2 000 km. Už jen tím vyprodukuje ročně asi o půl tuny CO₂ méně. Vyzkoušejte si cestu do práce rozumnou kombinací cesty autem a vlakem nebo jezděte v jednom voze spolu se svými spolupracovníky. Pokud možno nepoužívejte auto na cesty pod 3 kilometry. Jezděte na co nejvyšší rychlostní stupeň. Auto, které při rychlosti 50 km/hod a při čtvrtém rychlostním stupni spotřebuje 4,5 litru, spotřebuje při třetím rychlostním stupni 5,5 litru a při druhém dokonce 7,5 litru.

Pečujte o své auto, aby vám sloužilo co nejdéle. Na výrobu jednoho auta je potřeba téměř tolik energie jako na 35 000 ujetých kilometrů. Když plánujete dovolenou, ptejte se, zda můžete dosáhnout cíle vlakem nebo lodí, místo abyste použili letadlo. Zjistěte, zdali by se cesta na nějaké zasedání nedala nahradit telefonickou konferencí. Snažte se v neděli s rodinou poznat blízké okolí pěšky nebo na kole.

Úlohy:

1. Upravte si návrhy na vaše podmínky.
2. Sestavte si seznam priorit pro každou oblast.
3. Návrh, který chcete provádět jako první, si označte číslem 1, další číslem 2 atd.
4. Po měsíci si zkontrolujte, do jaké míry jste splnili svá předsevzetí.

4. použití:

V mnoha státech, včetně České republiky, se zvířata v zákonech označují za „věci“.

Úlohy:

1. Ověřte si, v jakém rozsahu to je v našem státě. Co chcete dělat s oblastmi, kde jsou živí tvorové považováni za věci?
2. Uvažte, do jaké míry to mělo vliv na vztah člověka a stvoření.

Literatura

F

Bernhart, J.,
Svatí a zvířata (München 1937).

BGB,

Německý Občanský zákoník s úvodním zákonem k Občanskému zákoníku, (München 1965).

Boff, L.,

- Malá nauka o svátostech (Düsseldorf 1976).
- Něžnost a síla. Sv.František očima chudých. (Düsseldorf 1983) 16-75.

Doyle, E.,

Sv.František a Zpěv bratrství (London 1980).

Golwitzer, G.,

Poselství stromů: včera, dnes, zítra? (Köln 1984).

Groot Wassink, J.,

Každodenní františkánská spiritualita. Podání ruky ekologům. (Haarlem 1980).

Guardini, R.,

Konec novověku (Würzburg 1950).

Leclerc, E.,

Píseň stvoření neboli symbol spojení (Paris 1970).

Lehmann, L.

- Hloubka a šíře. Univerzální základní rys v modlitbách Františka z Assisi, (Werl 1984) 300-324.
- František a utopická hnutí dnes: Franziskanische Studien 67, (1985) Sešit 1.

Marzi, M. de,

Sv.František z Assisi a ekologie (Padua 1981).

Mislin, H./ Latour, S.,

František, ekumenicko-ekologický revolucionář (Hohenstaufen 1982), 61 a 64.

Missionszentrale der Franziskaner (vyd.)

z řady Berichte - Dokumente - Kommentare:

- Sešit 3: František a nový materialismus: Františkánská odpověď na krizi životního prostředí (Konference anglicky mluvících OFM), (Bonn 1980).
- Sešit 26: Františkánské bratrství v přírodě a ve společnosti. Východisko z bludné cesty vědecko-technické kultury (J.Groot-Wassink), (Bonn 1985).
- Sešit 46: Naše matka země - životní prostor pro všechny, (Bonn 1990).
- Sešit 65: Země - Matka Země - Nová Země, Texty a úvahy z Latinské Ameriky, (Bonn 1996).
- Mezinárodní seminář „Terra Mater“, k 800.výročí narození sv.Františka (Gubbio 1982) nezveřejněno, (Bonn 1982).

Przewozny, B.,

Sv.František a ekologové: Jejich odlišné inspirace: Miscellanea Francescana 84 (1984) 544-560.

Rotzetter, A.,

- František z Assisi. Vzpomínka a vášnivé zaujetí. (Freiburg 1989). Vyšlo česky v Serafinské cestě.
- Smíření v životě a ve spisech Františka z Assisi: Tertius Ordo 35 (1974) 81-104.

Schalück, H.,

K ptactvu naší vlasti. Dopis „Františkánskému pověřenci pro životní prostředí“ (Letáček).

Scheffczyk, L.,

Sluneční píseň sv.Františka a „Hymnus na hmotu“ Teilharda de Chardin: Geist und Leben 35 (1962) 219-233.

Tagore, R.,

Githanjali, č. 91, Macmillan & Co. 1971 (První vydání 1913).

Teilhard de Chardin, P.,

Hymnus na hmotu: Wort und Wahrheit 13 (1958) 25n.

Verleye, K. I.,

Sv.František a ochrana životního prostředí: Laurentianum 18 (1977) 314-337.

Visser t' Hooft,

Dionýsos nebo sv.František: Foi et Vie 73 (1974) 176-188.

White, L.,

Historické příčiny naší ekologické krize: M. Lohmann (vyd.), Ohrožená budoucnost - Prognózy angloamerických vědců (München 1970).

K zamyšlení

Sluneční píseň Sv.Františka

---

*Nejvyšší, všemocný, dobrý Pane,
tobě buď chvála, sláva, čest a všechno dobrořečení.
Patří tobě jedinému, Nejvyšší,*

a žádný člověk není hoden vyslovit tvé jméno.

*Ať tě chválí, můj Pane, všechno, co jsi stvořil,
zvláště pak bratr slunce, neboť on je den a dává nám světlo,
je krásný a září velkým leskem,
vždyť je, Nejvyšší, tvým obrazem.*

*Ať tě chválí, můj Pane, sestra luna a hvězdy,
stvořil's je na nebi jasné, vzácné a pěkné.*

*Ať tě chválí, můj Pane, bratr vítr
a vzduch i oblaka, jasná obloha i každé počasí,
kterým živiš své tvory.*

*Ať tě chválí, můj Pane, sestra voda,
která je velmi užitečná, pokorná, vzácná a čistá.*

*Ať tě chválí, můj Pane, bratr oheň, kterým osvětluješ noc
a on je pěkný, příjemný, mocný a silný.*

*Ať tě chválí, můj Pane, naše sestra matka země,
která nás živí a slouží nám,
a rodí rozličné plody s pestřými květy a travu.*

*Ať tě chválí, můj Pane, ti kdo odpouštějí pro tvou lásku
a snášejí nemoci a soužení.
Blažení ti, kdo je snesou v pokoji,
neboť ty, Nejvyšší, dáš jim korunu.*

*Ať tě chválí, můj Pane, naše sestra smrt těla,
žádný živý člověk jí nemůže uniknout.
Běda těm, kdo zemřou v smrtelných hříších.
Blaze těm, které nalezne spojeny s tvou nejsvětější vůlí,
neboť druhá smrt jim neublíží.*

*Chvalte mého Pána, dobrořečte a děkujte mu,
a služte mu s velikou pokorou.*